

Pravda a pravdivost

Český jazyk mnohdy dovoluje rozlišení, která jiným jazykům chybí, i když „věcně“ k rozlišení došlo. Tak např. česky lze rozlišit tělo od tělesa (latinsky oboje corpus), přírodu od přirozenosti (latinsky natura) apod. V určité výhodě jsou germánské i slovanské jazyky, neodvozené od latiny, ale většinou využívají možnosti vedle přejatého latinského termínu použít (pokud existuje) nebo vytvořit (event. přetvořit) slovo příslušící danému jazyku (např. Körper jako úprava latinského corpus, Natur však zůstává obouznačné, ale naproti tomu Objekt x Gegenstand, ve staroněmčině dokonce navíc Gegenwurf, atd.). Když vyšel v 5. svazku edice PomFil sborníček textů, nazvaný „Spravedlnost jako zdatnost“, muselo na základě titulu každému, kdo je v češtině doma, napadnout, že půjde texty, záměrně odmítající spravedlnost jako normu zdatnosti a ztotožňující spravedlnost se spravedlivostí. Podobně mnoho autorů škrtná pravdu jako normu pravdivosti a interpretuje ji jako produkt nebo aspekt pravdivosti. Je to vlastně jakási analogie dávné tendence, vidět základ práva v zákonech a popírat, že by právo mělo být v zákonech respektováno a hájeno. Zvláštním způsobem z této tendence vybočuje fenomén hry: když malé dítě omylem nebo záměrně strčí do stolku s rozloženou partií šachů, nezapočítáváme tuto událost do hry, ale považujeme ji za narušení hry. Vzniká otázka, proč podobně něčí lež nebo podvod nepovažujeme za narušení „společenské hry“, ale jsme (resp. někteří jsou) nakloněni považovat to za další, nový element „hry“ (něco na způsob ...). České adjektivum „pravdivý“ znamená ovšem oboje, jak pravdivost jako vlastnost člověka (opravdovost) nebo třeba výpovědi či teorie (tam už se to mísí), tak i pravdivost jako potvrzení „pravosti“ ze strany pravdy jako kritéria, jako poslední normy.

(Písek, 020706-1.)